

ЛІНГВІСТИКА

УДК 81'373.3= 111

С. В. Олійник

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ І ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЧАСТИН МОВИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ

У статті виявлено системномовні та мовленнєві причини, які пов'язано з відмінностями граматичної будови англійської та української мов, та розбіжностями у нормах і традиціях мовлення, а також індивідуально-перекладацькі причини транспозиції частин мови. Проаналізовано контекстуальні умови застосування транспозицій. Для здійснення адекватного перекладу застосовано інтерлінеарний метод, використання якого доводить, що повний зміст будь-якого художнього тексту може бути переданий двома, а іноді й трьома еквівалентами. На вибір еквіваленту впливають як ціль перекладу, так і характер реципієнта.

Ключові слова: вихідна мова (ВМ), цільова мова (ЦМ), перекладацька трансформація, причини, перекладацька транспозиція, частини мови.

Транспозиція частин мови є одним із найпоширеніших типів трансформацій, що застосовується під час перекладу з різних причин. Слід зазначити, що в англійській мові є досить багато слів широкої семантики, таких, які не мають прямих відповідників в українській мові. Перекладач не завжди може конкретизувати те, що виражене певними мовними засобами в оригіналі. На причини застосування різних типів трансформації звертали увагу чимало дослідників (В. І. Карабан, В. Н. Комісаров, Т. Р. Левицька, Я. І. Рецкер, А. В. Федоров та ін.) [3; 4; 5; 9; 10; 11], але ще не було глибокого і системного вивчення застосування лексико-семантичних і граматичних трансформацій у художньому дискурсі. Саме тому дослідження вважатимемо **актуальним**.

Виходячи з вищезазначеного можна окреслити **цілі та завдання нашого дослідження:** 1) вивчення і застосування усіх існуючих прийомів трансформації мовних одиниць різного виду; 2) розгляд методів адекватного перекладу жанру, який досліджується (услід за І. В. Корунцем); 3) пошук емпіричного матеріалу дослідження (суцільна вибірка з художніх творів); 4) здійснення типологічного порівняння мов набору для виявлення лексико-семантичних та структурних ізоморфізмів і аломорфізмів; 4) на підставі вищезазначеного – формулювання граматичних і морфологічних причин трансформацій.

В. Н. Комісаров виокремлює серед причин застосування транспозиції граматичні і стилістичні невідповідності між вихідним та цільовим текстами [4, с. 86]. Я. І. Рецкер, підкреслюючи те, що перетворення оригіналу є неминучим у роботі перекладача, виокремлює граматичні причини, а також лексичні причини застосування трансформацій при перекладі [10, с. 89]. А. В. Федоров пояснює трансформації невідповідностями в граматичному оформленні текстів оригіналу і перекладу, що призводить до певних проблем у передачі іншою мовою як морфологічних, так і синтаксичних елементів контексту [11, с. 327].

Транспозиція в перекладі українською мовою з англійської зумовлена, перш за все, мовно-системними особливостями англійської й української мов. Йдеться про

відтворення мовними засобами синтетичної української мови відсутніх або менш функціональних у ній англійських структур і елементів, які є характерними рисами аналітичності англійської мови. З цього приводу К. А. Кузьміна слушно зауважує: «Як засвідчує практика, синтетичні засоби української мови виявляються більш номінативними проти аналітичних засобів англійської мови, утворених на основі дієслова» [6, с. 177].

Перекладацькі трансформації, до яких належить, зокрема, і транспозиція частин мови, як було вже зазначено, використовуються в тих випадках, коли еквівалентні форми висловлення в ЦМ відсутні, не підходять за контекстом або суперечать нормам МП. На думку Ю. О. Жлуктенко, «кожна перекладацька трансформація є вмотивованою, тобто, як правило, транспозиція частин мови відбувається з тієї чи іншої причини. При цьому вимога адекватності перекладу визначається не точною відповідністю між одиницями двох мов, а їх функціонально-смісловою тотожністю» [2, с. 77]. Використовуючи прийом транспозиції, перекладач зберігає при перекладі функціонально-сміслову відповідність похідному тексту. Творчий підхід до процесу перекладу художнього тексту вимагає збереження змістових характеристик тексту оригіналу. У нашому дослідженні поряд з констатацією причин, згідно з якими виникають явища транспозиції при перекладі, проаналізовано засоби передачі окремих елементів текстів оригіналу з метою на конкретних прикладах показати прагнення перекладачів до досягнення адекватності перекладу в тих випадках, коли в ЦМ немає прямого відповідника ВМ [там само].

Необхідність транспозиції частин мови при перекладі з англійської мови на українську зумовлена, насамперед, розходженнями в системах двох мов, які пояснюються цілою низкою факторів, а саме: в українській мові може бути відсутньою граматична категорія, властива англійській мові; мовні категорії, що є в обох мовах, не цілком збігаються за обсягом значення; норми сполучуваності одиниць у двох мовах нерідко бувають різними; оформлення синтаксичних структур англійської та української мов, як правило, не є відповідним. Отже, через об'єктивні причини відбуваються транспозиції, пов'язані з розходженнями граматичної будови двох мов.

Унаслідок відмінностей морфологічної будови англійської та української мов перед перекладачем виникають об'єктивні труднощі, подолання яких здійснюється шляхом певних трансформацій. Лексико-граматичні трансформації, що включають у себе явище транспозиції частин мови, зумовлені особливостями передачі при перекладі значення артикля, морфологічних категорій числа, роду тощо.

Незважаючи на відносну близькість частин мови за складом в англійській та українській мовах, глибше знайомство з ними свідчить про значні розходження між ними. Ці розходження, насамперед, полягають у розбіжності в складі граматичних категорій і засобів їх вираження в обох мовах. Так, для іменника в українській мові характерною є наявність трьох граматичних категорій: 1) категорії відмінка, вираженої парадигмою відміни, що складається з семи відмінків; 2) категорії числа, що складається з двох форм числа – однини і множини; 3) категорії граматичного роду, що включає три роди – чоловічий, жіночий і середній, які мають відповідне морфологічне вираження. На відміну від українського, для іменника в англійській мові характерною є наявність двох граматичних категорій: 1) категорії числа, що складається з двох форм числа: однини і множини; 2) категорії детермінативності (означеності / неозначеності), що виражається артиклем у препозиції.

На думку В. Д. Аракіна, «зміст категорії означеності / неозначеності вказує на те, чи мислиться визначений іменником предмет як той, що належить до цього класу предметів (неозначений артикль), або ж як предмет відомий, який виділяється з класу

однорідних з ним предметів (означений артикль). В англійській мові категорія означеності / неозначеності має граматиалізований характер: це означений артикль *the* і неозначений артикль *a* або *an*» [1, с. 123]. На відміну від англійської, в українській мові категорія означеності / неозначеності не має морфологічного вираження і виражається лексично та синтаксично.

Отже, в англійській мові визначеність / невизначеність значення іменника передається артиклем. В українській мові артикля немає, а наявність перед іменником вказівки його визначеності / невизначеності не завжди обов'язкова: українською мовою можна сказати не тільки «Дай мені *цю* книжку» або «Дай мені *будь-яку* книжку», але й просто «Дай мені книжку», не уточнюючи словесно, чи йдеться про якусь визначену, конкретну книгу або ж про книгу взагалі, про будь-яку книгу. В англійській мові таке уточнення перед іменником обов'язкове: можна сказати або «Give me *a book*», або «Give me *the book*», тобто українське «Дай мені книгу» можна англійською мовою перекласти лише з урахуванням контексту або позамовної ситуації.

Таким чином, в українській мові для вираження означеності використовуються вказівні займенники *цей, ця, це, ці* або *той, та, те, ті* і певний порядок слів. За своєю функцією вони відповідні означеному артиклю. Для вираження неозначеності використовуються займенники *якийсь, якась, якісь, якась*, а також числівник *один*. Указані займенники використовуються при перекладі артиклів. Треба мати на увазі, що заміни такого роду не є регулярними, а залежать від контексту [там само].

За спостереженнями Т. Р. Левицької, «при перекладі з англійської мови українською слід пам'ятати про необхідність передавати в деяких випадках значення артиклів. Коли перекладач не враховує цю необхідність, страждає зміст українського перекладеного речення» [8, с. 15]. Отже, виходячи з цього, значення артиклів в абсолютній більшості випадків передається лексичними засобами, інколи порядком слів, при цьому використовуються такі види трансформації: заміна і додавання (відсутність категорії артикля зумовлює в українському перекладі заміну його іншою лексичною одиницею, що призводить до додавання), вилучення (якщо артикль не несе певного змістовного навантаження, його можна при перекладі пропустити).

Неозначений артикль в основному виконує класифікаційну функцію: він вказує на те, що предмет належить до якогось класу предметів безвідносно до його індивідуальних характерних властивостей або ознак. За нашими спостереженнями, у більшості випадків неозначений артикль, який виконує суто граматичну функцію, не перекладається. Але в деяких випадках за своїм значенням неозначений артикль наближається до значення неозначеного займенника *some*. Тоді його значення звичайно доводиться передавати в перекладі, наприклад:

<i>A humorous suggestion was made that she sing the notes on her face, wereupon she threw up her hands, sank info o chair, and went off into a deep sleep (F. S. Fitzgerald. The Great Gatsby, p. 59).</i>	<i>Якийсь жартун запропонував, щоб вона співала по нотах, написаних на її обличчі; почувши це, вона здійняла догори руки, впала в крісло й умить поринула у глибокий п'яний сон (Ф. С. Фіцджеральд. Великий Гетсбі, с. 60).</i>
--	---

Є. В. Куровська зазначає, що «вживання відповідного артикля при іменному компоненті зумовлює необхідність у використанні інших засобів передачі тих смислових компонентів, що привносяться артиклем» [7, с. 134], і артикль іноді при іменному компоненті може досить істотно змінювати семантику висловлення.

Означений артикль, на думку Т. Р. Левицької, виконує обмежувальну функцію: «Він виділяє предмет з даного класу, ізолює його від йому подібних, конкретизує його» [8, с. 16]. Іноді означений артикль виступає у своєму первісному значенні вказівного

займенника, від якого він походить. У такому випадку артикль транспонується в тексті перекладу в займенник, наприклад:

The incident and the name had remained together in my mind (J. D. Salinger. *The Catcher in the Rye*, p. 67). *Але той інцидент, разом з іменем спортсменки, лишився десь на денці моєї пам'яті* (Дж. Д. Селінджер. *Над прірвою у житті*, с. 69).

Транспозицію артикля в займенник можна спостерігати в такому прикладі:

The moment one sits down to think, one becomes all nose, or all forehead, or something horrid (O. Wilde. *The Picture of Dorian Grey*, p. 2). *Ту ж мить, як хтось береться думати, у нього або видовжується ніс, або розширюється чоло, або щось інше псує лице* (О. Вайльд. *Портрет Доріана Грея*, с. 8).

Артикль *the* транспонується у вказівний займенник *tu*. У перекладі також має місце трансформація займенників *all* у дієслова *видовжується* та *розширюється*, що конкретизує зміст речення.

У деяких випадках означений артикль перекладається займенниками інших розрядів. Порівняймо:

There is the writing (A. Conan Doyle. *Sherlock Holmes*, p. 11). *Там мій почерк* (А. Конан Дойл. *Шерлок Холмс*, с. 117).

У цьому прикладі означений артикль *the* перекладається присвійним займенником *мій*. Перекладач обирає цей варіант перекладу для того, щоб читачеві було зрозуміло, чий саме там був почерк. В англійському ж контексті артикль *the* означає приналежність будь-якій конкретній людині.

Якщо перекладач не враховує подібний момент, українське речення може бути неповним і неточним. У процесі перекладу доводиться акцентувати увагу на передачі значень англійських артиклів лексичними або граматичними засобами.

У трансформаціях, пов'язаних з перекладом артикля, найбільш наочно виявляється різниця у функціонуванні окремих граматичних категорій іменника. Оскільки артикль не існує в українській мові, він може вилучатися при перекладі, наприклад:

The facts are briefly these: Some five years ago, during a lengthy visit to Warsaw, I made the acquaintance of the well-known adventuress Irene Adler (A. Conan Doyle. *Sherlock Holmes*, p. 11). *Коротко кажучи, факти такі: років п'ять тому, під час тривалого перебування у Варшаві, я познайомився з відомою авантюристкою Айріні Едлер* (А. Конан Дойл, *Шерлок Холмс*, с. 116).

У цьому прикладі артикль *the* не перекладається – він просто вилучається. Такі випадки є найбільш поширеними в перекладах.

Категорії іменника по-різному функціонують у двох мовах. Розглянемо основні з них. Так, категорія відмінка в українських іменних частинах мови представлена 7 відмінками – називним, родовим, давальним, знахідним, орудним, місцевим та кличним (для іменника). Кожний окремий відмінок як особлива граматична категорія має комплексний характер і складається з цілого ряду додаткових семантичних компонентів. Так, наприклад, в українській мові для категорії відмінка характерним є не тільки значення предметності, а й значення роду та числа, наприклад:

And this promises to be interesting (A. Conan Doyle. *Sherlock Holmes*, p. 8). *А справа може виявитись цікавою* (А. Конан Дойл. *Шерлок Холмс*, с. 114).

У наведеному перекладі подано досить поширений різновид транспозиції – займенника в іменник з метою конкретизації контексту. Англійський займенник *this* не

має визначеного роду, а в українському реченні іменник *справа*, який стоїть у називному відмінку, має значення жіночого роду однини.

Питання про категорію відмінка в англійській мові на даний час має дискусійний характер. Майже загальноприйнятою вважається точка зору, згідно з якою в складі іменників є клас слів, що змінюються за двома відмінками – називним та присвійним, оформленим морфемою ‘s.

Категорія відмінка представлена в системі особових займенників англійської мови двома відмінками – називним і об’єктивним – і може означати предметність, число і спрямованість.

Також до граматичних причин застосування транспозиції в перекладі слід віднести невідповідність категорій числа і граматичного роду в англійській та українській мовах. Категорія числа іменників є як в англійській, так і в українській мовах: «У багатьох випадках форми числа англійських та українських іменників збігаються, тобто, наприклад, формі однини англійського іменника відповідає форма однини українського іменника, – констатує В. І. Карабан. – Однак існують випадки, коли такої відповідності форм числа немає» [3, с. 221].

Категорія числа, яка є і в українській, і в англійській мові, виражає кількісні відношення, що існують у реальній дійсності і відображуються у свідомості носіїв даної мови. Вона має морфологічне вираження у відповідних формах мови. Оскільки категорія числа відображає кількісні відношення між реальними предметами, вона природно прив’язана до іменника. Внаслідок перекладу спостерігається як взаємоспрямована транспозиція між іменними частинами мови, так і невідповідність у вираженні категорії числа ВМ і ЦМ, наприклад:

<i>When we walked out of the room, the pearls were around her neck and the incident was over</i> (F. S. Fitzgerald. <i>The Great Gatsby</i> , p. 88).	<i>Коли ми вийшли з нею до гостей, вона мала те намисто на шиї, й інцидент був вичерпаний</i> (Ф. С. Фіцджеральд, <i>Великий Гетсбі</i> , с. 70).
---	--

Наведений приклад наочно показує невідповідність категорії числа англійських та українських іменників, що приводить до транспозиції цієї граматичної форми: *pearls* (множина) – *намисто* (однина).

У вживанні іменників в однині й множині спостерігаються іноді значні розбіжності відносно як обчислюваних, так і необчислюваних іменників. Цей факт призводить до граматичних трансформацій при перекладі, зокрема, заміни множини англійського іменника одноною українського, і навпаки. У нашому дослідженні приклади невідповідності окремих граматичних форм у текстах ВМ і ЦМ кваліфікуються як неповна транспозиція частин мови.

Існує чимало випадків, коли формі однини іменника в українській мові відповідає форма множини в англійській мові, порівняймо: *овес* – *oats*, *цибуля* – *onions*, *картопля* – *potatoes*, *окраїна (міста)* – *outskirts* тощо і, навпаки, українській формі множини іменника нерідко відповідає англійська форма однини, наприклад: *гроші* – *money*, *новини* – *news*, *відомості* – *information*, *двері* – *door* тощо, і звідси виникає необхідність заміни форми числа [1, с. 144], наприклад:

<i>I shut the hall door behind me</i> (A. Conan Doyle. <i>Sherlock Holmes</i> , p. 164).	<i>Вхідні двері я замкнув за собою</i> (А. Конан Дойл. <i>Шерлок Холмс</i> , с. 431).
---	--

<i>We made some money</i> (E. Hemingway. <i>The Old Man and the Sea</i> , p. 17).	<i>Тепер ми призбирали трохи грошей</i> (Е. Хемінгуей. <i>Старий і море</i> , с. 16).
--	--

<i>I wish the boy were here and if I had some salt, – he said aloud</i> (E. Hemingway. <i>The Old Man and the Sea</i> , p. 69).	<i>Ех, якби ж то зі мною був хлопець і якби я мав трохи солі, – промовив він вголос</i> (Е. Хемінгуей. <i>Старий і море</i> , с. 68).
--	--

Обчислювані іменники мають форми однини і множини, що збігаються в обох мовах, проте в низці випадків їх уживання буває різним. Так, наприклад, в англійській мові іменники, що позначають частини тіла (*eye, lip, ear, cheek, hand, foot*), іноді вживаються в однині для більшої виразності. Таке вживання викликане стилістичними міркуваннями, наприклад: *Her cheek blanched*. Дієслово *to blanch* виражає більшу інтенсивність поняття порівняно з дієсловом *to pale*. Крім того, воно має стилістичне забарвлення, будучи словом книжним. У наведеному вище прикладі спостерігається певна стилістична відповідність: дієслово *to blanch* виразніше, ніж *to pale*, і це вимагає вживання іменника *cheek* в однині, що є менш звичайним. І, навпаки, іменник *cheek*, який був ужитий в однині, вимагає вибору відповідного дієслова. Таке явище можна назвати «стилістичним узгодженням» (термін Т. Р. Левицької, див. 8, с. 43), наприклад:

Wake up old man, the boy said and put *Прокиньтесь, діду, – мовив хлопець і*
his hand on one of the old man's knees *поклав руку йому на коліно*
(*E. Hemingway. The Old Man and the Sea,* (*Е. Хемінгуей. Старий і море, с. 25).*
p. 25).

Аналогічне явище спостерігається тоді, коли лексичне значення словоформи в однині має узагальнений характер, наприклад:

When he arrived at Tredannick Wartha *Прибувши туди, вони побачили*
he found extraordinary state of things *жахливу картину* (*А. Конан Дойл.*
(*A. Conan Doyle. Sherlock Holmes, p. 156).* *Шерлок Холмс, с. 425).*

Слід звернути увагу на те, що нерідко особливості вживання форм числа у художніх творах зумовлені прагненням перекладача зробити текст більш виразним, емоційним. Виразальність граматичних засобів у художньому тексті звичайно не так помітна, як виразальність засобів інших рівнів мови. Слід зазначити, що граматичні категорії так відстоялись у своїх прямих функціях, що хоч і не замикаються в собі, проте досить міцно утримуються в нормативних рамках та слугують тією основою, на яку спирається ціла граматична система. Через те не дуже продуктивно обростають вони такими функціональними відгалуженнями, які є ознаками функціональних мовних стилів. Лише художня мова створила за допомогою граматичних категорій досить чіткі, активні й своєрідні стилістичні колорити.

У текстах перекладів художніх творів з англійської мови українською можна знайти досить яскраві приклади виразального використання граматичних засобів, коли вони залучаються до контексту не тільки у зв'язку з необхідністю оформлення граматичних відношень, тобто граматичних відповідників похідного тексту, а й стилістично цілеспрямовано використовуються перекладачем.

З морфологічних категорій української мови перше місце за частотністю і різноманітністю прийомів використання та функціями в художньому мовленні займають саме випадки своєрідного вживання числа іменника, а також зв'язаних із ним інших граматичних форм контексту, наприклад:

A slow and heavy step, which had been *Повільні й важкі кроки, які досі*
heard upon the stairs and in the passage, *лунали на сходах і в коридорі, почувлися за*
paused immediately outside the door *порогом* (*А. Конан Дойл. Шерлок Холмс,*
(*A. Conan Doyle. Sherlock Holmes, p. 8).* *с. 114).*

У перекладі вжито форму множини *кроки* з метою зробити текст більш емоційно насиченим.

Мають місце випадки передачі англійських форм множини українською у формі однини з метою конкретизувати певні поняття та предмети:

Your recent services to one of the Royal *Недавні послуги, що ви їх зробили*
Houses of Europe have shown that you are *одній із європейських королівських родин,*

one who may safely be trusted with matters which are of an importance which can hardly be exaggerated (A. Conan Doyle. *Sherlock Holmes*, p. 6).

He took down a heavy brown volume from his shelves (A. Conan Doyle. *Sherlock Holmes*, p. 7).

Таким чином, при перекладі певних словоформ в однині або множині перекладач змушений удаватися до такого виду морфологічної трансформації, як заміна форми слова.

У деяких випадках у межах одного речення відбуваються різні транспозиції форм числа. Так, у наступному перекладі іменник в однині ВМ *finger* транспонується в іменник у множині ЦМ *пальцях*, а іменник у множині ВМ *games* транспонується в іменник в однині ЦМ *гра*. При цьому у відповідності з мовленнєвими особливостями двох мов відбуваються перестановки в порядку слідування транспонованих іменників (пор. *finger games* – англ. і *гра на пальцях* – укр.):

The captain was having great success with finger games (E. Hemingway. *A Farewell to Arms*, p. 14). *Капітанова гра на пальцях неабияк потішила їх* (Е. Хемінгуей. *Прощавай, зброє, с. 9*).

Причиною транспозиції окремих граматичних форм є ті випадки, коли в перекладі слово не змінює свою належність до конкретної частини мови, але змінюються граматичні категорії, які не збігаються у ВМ і ЦМ. Так, транспозиція категорії числа, як показують наведені приклади, відбувається в основному при перекладі іменника, але цей різновид транспозиції спостерігається і при перекладі інших частин мови, які мають цю категорію, наприклад:

You are very polite, but I belong to another generation, he announced solemnly (F. S. Fitzgerald. *The Great Gatsby*, p. 83). *– Ви дуже люб'язні, але ми належимо до різних поколінь, – урочисто мовив він* (Ф.С. Фіцджеральд. *Великий Гетсбі, с. 68*).

У цьому прикладі займенник в однині *I* (я) перекладається займенником у множині *ми*.

Таким чином, після проведення нами аналізу транспозиції частин мови в перекладі з англійської мови українською було встановлено, що застосування транспозиції є наслідком потреби аналітичної англійської мови у структуруванні синтаксису речення за допомогою складних лексико-граматичних конструкцій, що формуються навколо дієслівного центру, і, відповідно, відсутності такої потреби в синтетичній українській мові.

Список використаної літератури

1. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков / В. Д. Аракин. – М. : Просвещение, 1989. – 254 с.; Arakin V. D. Sravnitel'naya tipologiya angliyskogo i russkogo yazykov / V. D. Arakin. – М. : Prosveshchenie, 1989. – 254 s.

2. Жлуктенко Ю. О. Проблеми адекватності перекладу / Ю. О. Жлуктенко, О. В. Двухжилов // Теорія і практика перекладу. – Київ, 1981. – Вип. 6. – С. 73–78.; Zhluktenko Yu. O. Problemi adekvatnosti perekladu / Yu. O. Zhluktenko, O. V. Dvukhzhilov // Teoriya i praktika perekladu. – Kiïv, 1981. – Vip. 6. – S. 73–78

3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – [Вид. 4-е]. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.; Karaban V. I. Pereklad angliyskoi naukovoï i tekhnichnoi literaturi: Gramatichni trudnoshchi, leksichni, terminologichni ta zhanrovo-stilistichni problemi / V. I. Karaban. – [Vid. 4-e]. – Vinnitsya : Nova kniga, 2004. – 576 s.

4. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – М. : Международные отношения, 1980. – 167 с.; Komissarov V. N. Lingvistika perevoda / V. N. Komissarov. – M. : Mezhdunarodnye otnosheniya, 1980. – 167 s.

5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учебное пособие / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.; Komissarov V. N. Sovremennoe perevodovedenie : uchebnoe posobie / V. N. Komissarov. – M. : ETS, 2002. – 424 s.

6. Кузьміна К. А. Трансформація номіналізації в англо-українському та українсько-англійському напрямках перекладу: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / К. А. Кузьміна. – К., 2003. – 210 с.; Kuzmina K. A. Transformatsiya nominalizatsii v anglo-ukraïnskomu ta ukraïnsko-angliyskomu napryamkakh perekladu: dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.16 / K. A. Kuzmina. – K., 2003. – 210 s.

7. Куровская Е. В. Предложения состояния модели «V_{have} N_{abs}» в аспекте перевода / Е. В. Куровская // Теорія і практика перекладу: Республ. міжвідомч. наук. зб. – К. : КГУ ім. Т. Г. Шевченка, 1981. – Вип. 5. – С. 130–136.; Kurovskaya Ye. V. Predlozheniya sostoyaniya modeli «V_{have} N_{abs}» v aspekte perevoda / Ye. V. Kurovskaya // Teoriya i praktika perekladu: Respubl. mizhvidomch. nauk. zb. – K. : KGU im. T. G. Shevchenka, 1981. – Vip. 5. – S. 130–136

8. Левицкая Т. Р. Пособие по переводу с английского языка на русский / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – М. : Высшая школа, 1973. – 135 с.; Levitskaya T. R. Posobie po perevodu s angliyskogo yazyka na russkiy / T. R. Levitskaya, A. M. Fiterman. – M. : Vysshaya shkola, 1973. – 135 s.

9. Левицкая Т. Р. Проблемы перевода на материале современного английского языка / Т. Р. Левицкая, А. М. Фитерман. – М. : МИМО, 1976. – 205 с.; Levitskaya T. R. Problemy perevoda na materiale sovremennogo angliyskogo yazyka / T. R. Levitskaya, A. M. Fiterman. – M. : MIMO, 1976. – 205 s.

10. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский / Я. И. Рецкер. – Л. : Просвещение, 1973. – 200 с.; Retsker Ya. I. Posobie po perevodu s angliyskogo yazyka na russkiy / Ya. I. Retsker. – L. : Prosveshchenie, 1973. – 200 s.

11. Федоров А. В. Основы общей теории перевода: Лингвистические проблемы / А. В. Федоров. – [5-е изд.]. – СПбГУ (Филфак) : Филология-три, 2002. – 416 с.; Fedorov A. V. Osnovy obshchey teorii perevoda: Lingvisticheskie problemy / A. V. Fedorov. – [5-e izd.]. – SPbGU (Filfak) : Filologiya-tri, 2002. – 416 s.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

12. Конан Дойл А. Людина з Бейкер-стріт: [повість та оповідання] / А. Конан Дойл; [пер. з англ. М. А. Дмитренка]. – К. : Дніпро, 2001. – 447с.; Konan Doyle A. Lyudina z Beyker-strit: [povist ta opovidannya] / A. Konan Doyle ; [per. z angl. M. A. Dmitrenka]. – K. : Dnipro, 2001. – 447 s.

13. Селінджер Дж. Д. Над прірвою у житті: [повісті, оповідання] / Дж. Д. Селінджер; [пер. з англ. О. Логвиненка, О. Тереха, О. Сенюк, Ю. Покальчука]. – К. : Молодь, 1984. – 272 с.; Selindzher Dzh. D. Nad prirvoiu u zhiti: [povisti, opovidannya] / Dzh. D. Selindzher ; [per. z angl. O. Logvinenka, O. Terekha, O. Senyuk, Yu. Pokalchuka]. – K. : Molod, 1984. – 272 s.

14. Сэлинджер Дж. Д. Над пропастью во ржи / Дж. Д. Сэлинджер; на англ. яз. – М. : Антология, 2004. – 256 с. ; Selindzher Dzh. D. Nad propastyu vo rzhi / Dzh. D. Selindzher; na angl. yaz. – M. : Antologiya, 2004. – 256 s.

15. Фіцджеральд Ф. С. Великий Гетсбі. Ніч лагідна / Ф. С. Фіцджеральд; [пер. з англ. М. Пінчевського: Передм. та приміт. Т. Денисової]. – Х. : Фоліо, 2003. – 397с.; Fitsdzherald F. S. Velikiy Getsbi. Nich lagidna / F. S. Fitsdzherald ; [per. z angl. M. Pinchevskogo: Peredm. ta primit. T. Denisovoї]. – Kh. : Folio, 2003. – 397s.

16. Conan Doyle A. His Last Bow / A. Conan Doyle. – Harmondsworth : Penguin books, 1997. – 198 p.
17. Conan Doyle A. The Adventures of Sherlock Holmes / A. Conan Doyle. – Harmondsworth : Penguin books, 1994. – 302 p.
18. Hemingway E. A Farewell to Arms / E. Hemingway. – London: Campbell Publishers, 1993. – 320 p.
19. Fitzgerald F. S. Tender is the Night / F. S. Fitzgerald. – Harmondsworth : Penguin books, 1997. – 392 p.
20. Wilde O. The Picture of Dorian Gray / O. Wilde. – Harmondsworth : Penguin books, 1994. – 256 p.

Стаття надійшла до редакції 22.11. 2015

S. V. Oliinyk

LEXICO-SEMANTIC AND GRAMMATIC TRANSFORMATIONS OF PARTS OF SPEECH WHILE TRANSLATING ENGLISH FICTION INTO UKRAINIAN

The article is devoted to the reasons analysis of speech transposition in translation of literary texts from English into Ukrainian. The importance of fiction translation has always been the crucial issue for dragomans of both ancient and modern epochs. Also the significance of interpreting in modern society is acquiring all-embracing character. The degree of faithfulness of fiction translation, as stated here, is mostly predetermined by the factors, which may be both of objective and subjective nature. For the strictly faithful fiction rendering at the textual level the interlinear method of translating is used. This method has been used because the faithful conveying is always achieved through various transformations of structure of any sense unit. The empiric material brings into the open the idea that the full content of any sentence of belles-lettres style can be faithfully rendered with the help of two or sometimes even three equivalent variants. Of course, the choice of any of these variants may be predetermined by the aim of translation and by the character of recipients. It has been proved that interlinear translation is neither bound nor in any way restricted by the particularities of word forms, by the word order or by the structural form of the source language units, which are usually word-combinations or sentences in the passage under translation. The major prospective adopted here is that language is a cognitive system which is part of any normal human being's mental structure. Lexicological and lexico-grammatical aspects of translation are to some extent highlighted. The special accent is made on the rendering of the contextual meaning of lexical units. It has been proved that the real meaning of any language unit may be disclosed only in discourse. Materials of the research are Ukrainian translations of works by Oscar Wilde, Arthur Conan Doyle, Jerome David Salinger, Francis Scott Key Fitzgerald and Ernest Hemingway. Grammar, word-formation, lexico-semantic, genre and stylistic reasons of transpositions were determined. Such reasons are accounted for by differences of English and Ukrainian language systems and peculiarities of communication in English and Ukrainian. These reasons determine the necessity of transpositions to observe lexical and grammatical standards of the target language in the process of translation.

Keywords: source language (SL), target language (TL), transformation, transposition, reason, fiction, discourse, parts of speech.